

اداره کل میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی

استان خراسان رضوی

مبانی دوخت‌های سنتی ایران

(پایه تا پیشرفته)

کتابچه دوم

بهار ۹۹

مبانی دوخت‌های سنتی ایران

دوخت‌های شگفته

دوخت‌های ساده

دوخت‌های ترکیبی

دوخت‌های حلقوی

بخش نخست از دوخت‌های پایه

* دوخت‌های حلقوی که در این دفتر به آن می‌پردازیم

کاربردهایی هم در سوزن‌دوزی روزمره و هم در

سوزن‌دوزی‌های سنتی دارند.

به‌عنوان مثال زنجیره ساده در دوخت‌های ممقان

آذربایجان،

کردی‌دوزی کردستان و کردی‌دوزی شمال خراسان استفاده

می‌شود.

با این دوخت‌ها در مبحث دوخت‌های سنتی آشنا

می‌شویم .

✓ دوخت های حلقوی

۱. زنجیره ساده

۲. زنجیره ساده با بست افقی

۳. زنجیره ساده با بست عمودی

۴. زنجیره باز

۵. زنجیره ضربدري (پیچ)

۶. زنجیره هفت و هشت

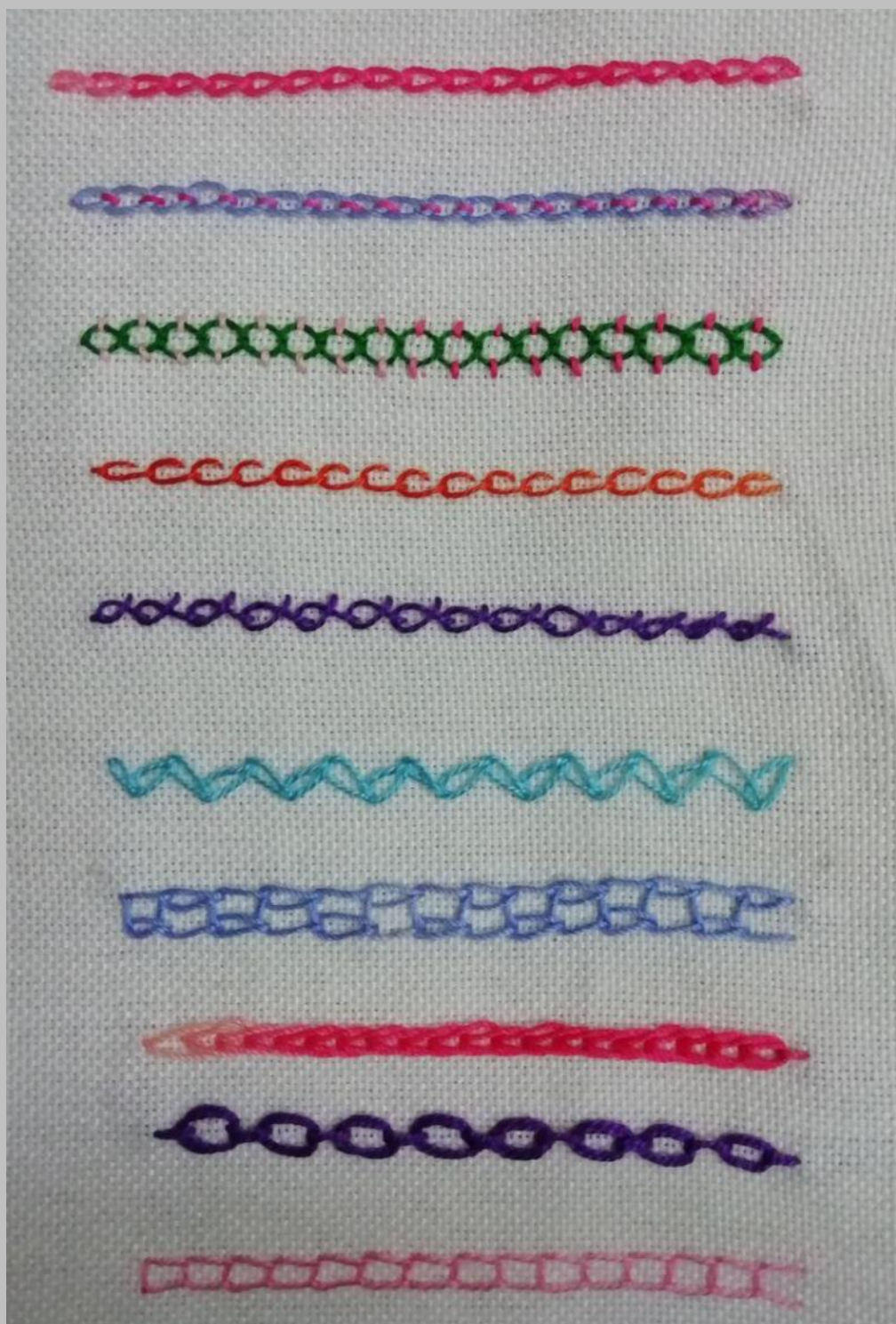
۷. زنجیره دوبل

۸. زنجیره گیسو

۹. زنجیره حلقوی

۱۰. زنجیره رومی

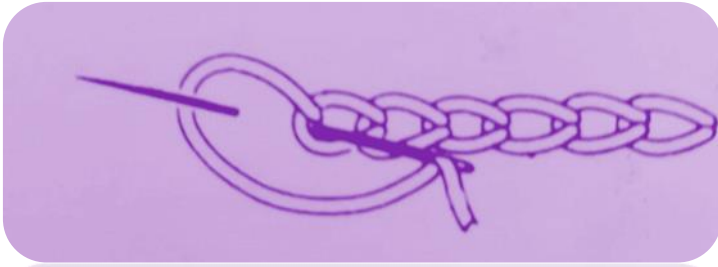
✓ دوخت های حلقوی

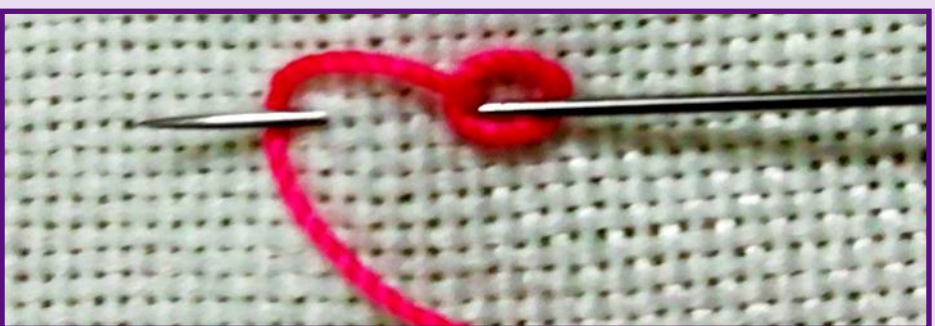
بخش نخست از دوخت های پایه

از دوختهای حلقوی:

۱- زنجیره دوزی ساده

بعد از اینکه سوزن را از نقطه شروع بیرون آوردیم برای بار دوم از همان نقطه شروع سوزن را این بار به داخل پارچه می‌بریم و به فاصله چند میلیمتر دورتر سوزن را مجدد از پارچه بیرون می‌آوریم و سپس دنباله نخ را به زیر نوک سوزن می‌گذاریم طوری که پس از خروج کامل سوزن و نخ حلقه ای بر روی پارچه ایجاد شود.

از این پس هر بار سوزن و نخ را از همان نقطه‌ای که از حلقه بیرون آمده مجدد وارد پارچه کرده و با همان فاصله قبلی از پارچه بیرون می‌آوریم و دنباله نخ را هم به زیر نوک سوزن حلقه می‌کنیم.

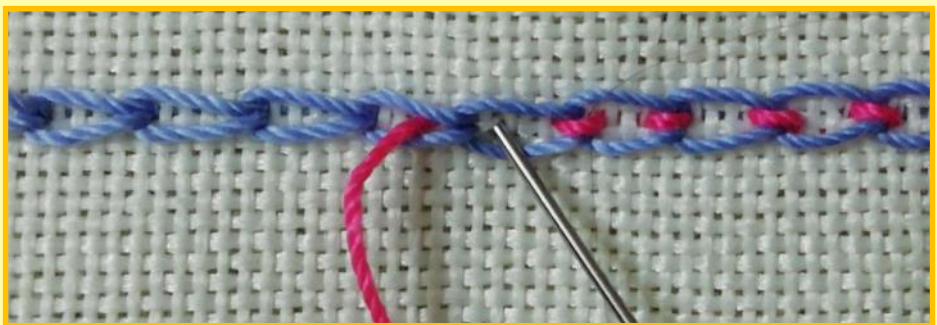
از دوختهای ساده:

۲- زنجیره با بست افقی

بعد از پایان دوخت زنجیره ساده برای ایجاد تزئین که به صورت بست هایی افقی بر روی زنجیره ها مشاهده می شود به شیوه زدن بخیه بست ها را میزنیم. سوزن و نخ جدید را از داخل زنجیره دوم بیرون می آوریم، سپس در زنجیره اول به داخل پارچه فرو می بریم و این روند را ادامه می دهیم .

نکته: بست ها را بر روی اتصال زنجیره ها می زنیم. یعنی بهتر است سوزن را نزدیک محل تلاقی زنجیره ها خارج و داخل پارچه کنیم.

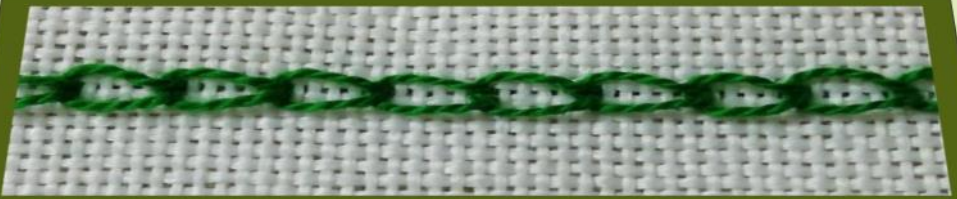

همین روند دوخت تا انتها ادامه می یابد. یعنی هر بار به اندازه طول بخیه ها به عقب برگشته و به بست را بر روی زنجیره ها می زنیم.

از دوختهای حلقوی:

۳- زنجیره با بست عمودی

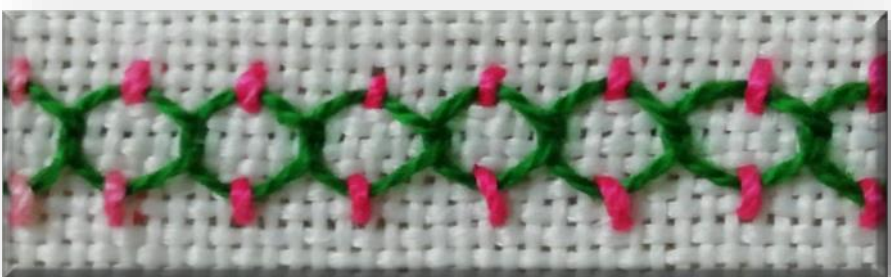
برای شروع ابتدا دوخت زنجیره ساده را انجام می‌دهیم و بهتر است حلقه‌های زنجیره کمی شل‌تر باشند..

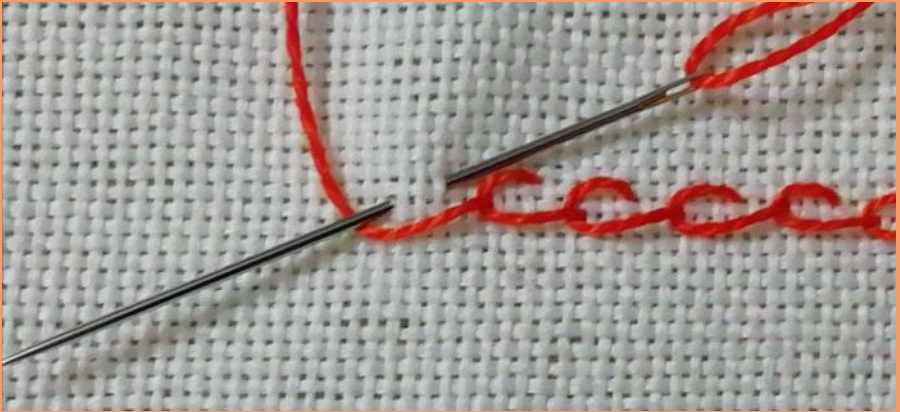
بعد از پایان دوخت زنجیره برای ایجاد تزیین سوزن و نخ جدید را با فاصله‌های مساوی از بیرون و بالای زنجیره از پارچه بیرون آورده و از درون زنجیره به داخل پارچه برده و مجدداً در بیرون اما این بار از پایین زنجیره بیرون می‌آوریم.

اکنون سوزن و نخ را که از پایین زنجیره از پارچه بیرون آورده‌ایم، از درون زنجیره به داخل پارچه برده و مجدداً در بیرون اما این بار از بالای زنجیره بعدی بیرون می‌آوریم. نکته: دقت شود که همه بست‌ها در یک راستا با دیگر بست‌ها باشند.

از دوختهای حلقوی: ۴- زنجیره باز

برای زدن زنجیره باز در ابتدا که سوزن را از پارچه بیرون کشیدیم برای ادامه، از بیرون و کمی بالاتر از نقطه شروع سوزن را وارد پارچه می‌کنیم، و با کمی فاصله در راستای نقطه شروع و به اندازه کوچک مورد نظر سوزن را دوباره بیرون می‌آوریم. (این برخلاف زنجیره ساده است که نقطه ورود دقیقاً از کنار نقطه خروج می‌باشد.) این روند تا انتها ادامه می‌یابد.

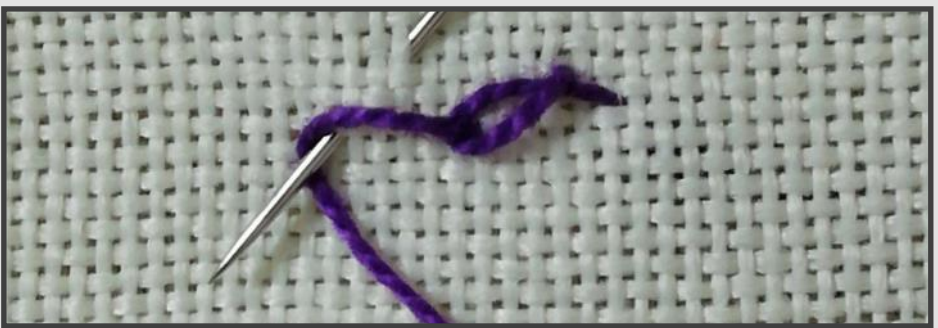
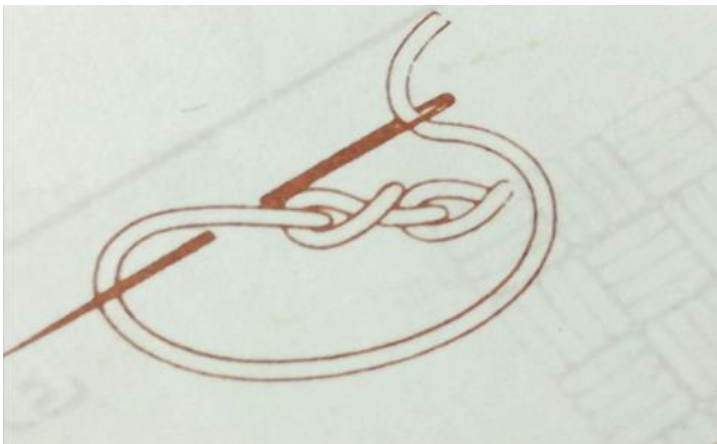
نکته: میزان باز بودن حلقه‌ها می‌تواند بسته به سلیقه، متفاوت باشد.

از دوختهای حلقوی:

۵- زنجیره پیچ (ضربدری)

برای زدن زنجیره پیچ دقیقاً مانند زنجیره باز عمل می‌کنیم تنها تفاوت هنگام حلقه کردن نخ به دور سوزن در هنگام بیرون کشیدن از پارچه است که در این دوخت نخ را از بالا به دور سوزن حلقه می‌کنیم.

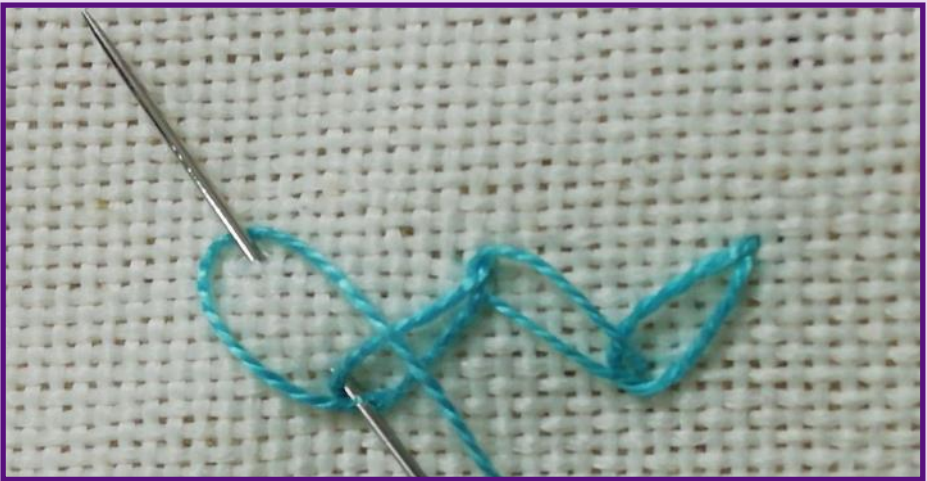
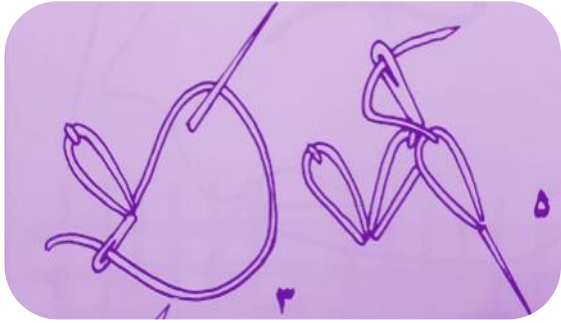
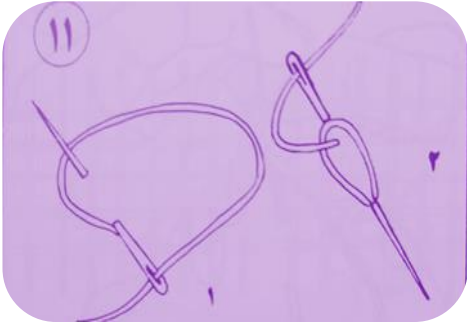
این روند دوخت تا انتها ادامه می‌یابد.

نکته: اندازه حلقه‌ها به اندازه کوکی که می‌زنیم بستگی دارد.

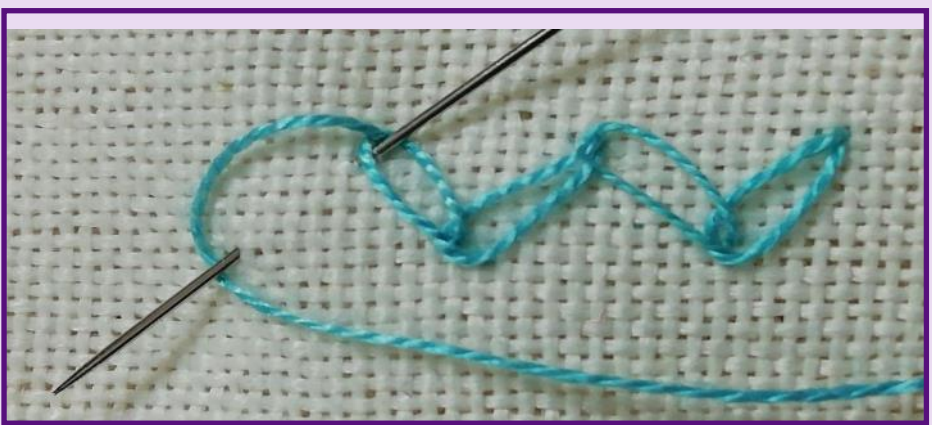

از دوخت‌های حلقوی:

۶- زنجیره دوزی هفت و هشت

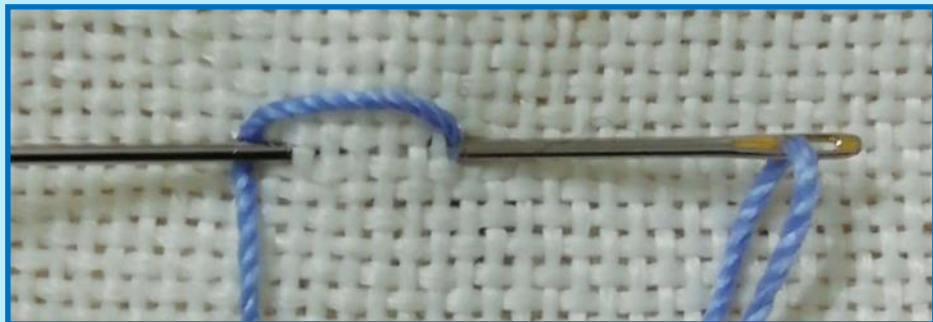
این دوخت دقیقاً شبیه دوخت زنجیره ساده اجرا می‌شود و تنها تفاوت این است که دو خط فرضی در نظر گرفته می‌شود و زنجیره‌ها به صورت اریب بین این دو خط دوخته می‌شوند.

این روند تا انتها ادامه می‌یابد.

از دوختهای حلقوی: ۷- زنجیره دوبل

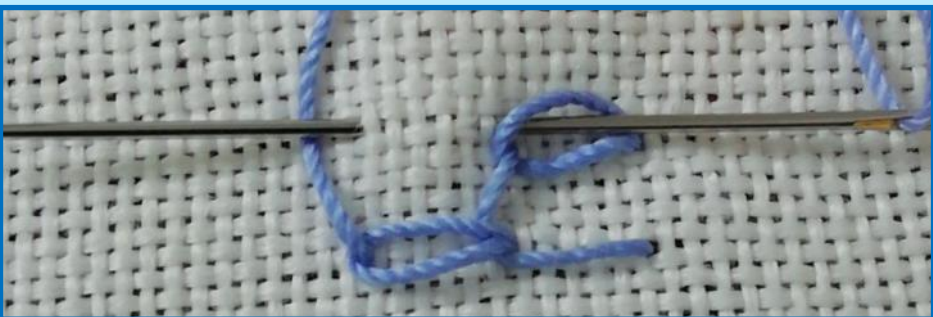
در ابتدا یک زنجیره ساده می‌زنیم. این دوخت نیز بین دو خط فرضی موازی اجرا می‌شود.

برای ادامه یک شلال ساده در روی خط پایین و هم عرض تک زنجیره بالا می‌زنیم. و ادامه نخ باید ییر سوزن قرار بگیرد.

سپس در راستا و ادامه همین شلال یک تک زنجیره می‌زنیم.

اکنون بر روی خط بالا که تک زنجیره زده بودیم اینبار در راستای همین زنجیره یک شلال ساده می‌زنیم در حالی که ادامه نخ را زیر یوزن قرار داده‌ایم. برای ادامه مشابه همین مراحل را ادامه می‌دهیم.

از دوختهای حلقوی:

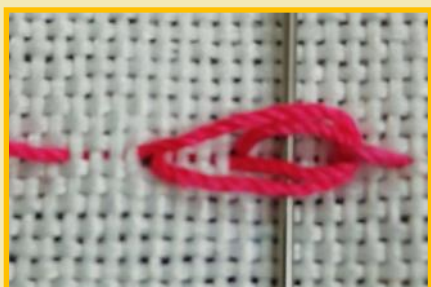
۸- زنجیره گیسو

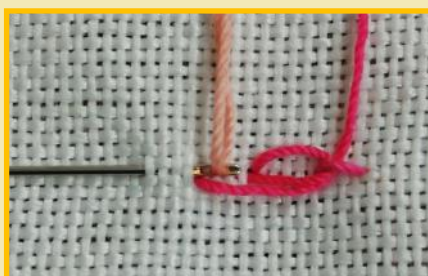
۲- برای زدن حلقه دوم باز هم به کمک انتهای سوزن نخ را از بست اول عبور داده و یکبار دیگر حلقه‌ای در بیرون حلقه اول می‌زنیم که البته از زنجیره اول بزرگتر است.

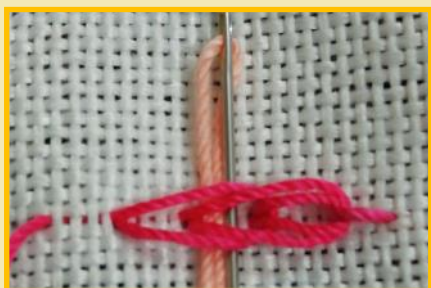
۱- در ابتدای کار با زدن دو شلال رو و زیر شروع می‌کنیم. سپس برای زدن حلقه زنجیره با استفاده از انتهای سوزن نخ را از اولین شلال عبور می‌دهیم و در انتهای حلقه کوک دیگری می‌زنیم.

۳- برای ادامه دوباره با استفاده از انتهای سوزن نخ را از زیر دو زنجیره قبلی رد می‌کنیم (این دو زنجیره قبلاً در اولین بست یا شلال زده شده بودند، مطابق آنچه در عکس مشاهده می‌کنید).

۴- سوزن و نخ را برای زدن کوک بعدی دقیقاً در کنار محل خروج کوک قبلی وارد پارچه کرده و با فاصله کمی بیرون می‌آوریم. در واقع از انتهای حلقه دوم کوک دیگری می‌زنیم.

۶- برای ادامه همین روند را مانند آنچه در عکس می‌بینید اجرا می‌کنیم. انتهای سوزن را از زیر آخرین دو حلقه یا زنجیره عبور داده و کوک بعدی را پس از آن می‌زنیم.

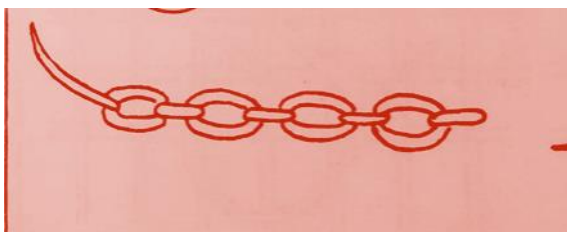
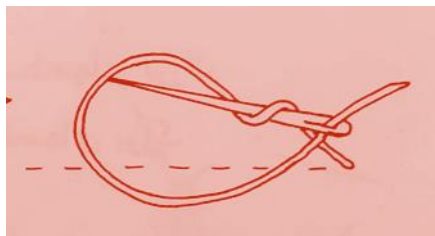
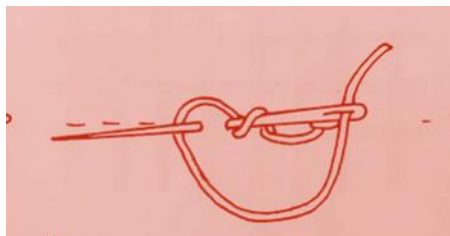

۵- از این پس هر بار سوزن و نخ را برای زدن کوک بعدی دقیقاً در کنار محل خروج کوک قبلی بیرون می‌آوریم و یک کوک دیگر در انتهای آخرین دو حلقه می‌زنیم.

از دوختهای ساده:

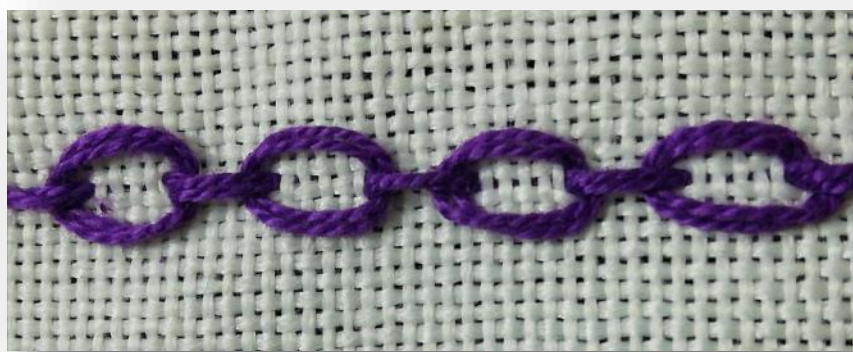
۹- زنجیره حلقوی

پس از خروج سوزن و نخ از نقطه شروع قبل از اینکه بخواهیم حلقه زنجیره را بزنیم ابتدا یک دو نخ را دو سوزن می پیچیم سپس اولین حلقه از زنجیره را می دوزیم.

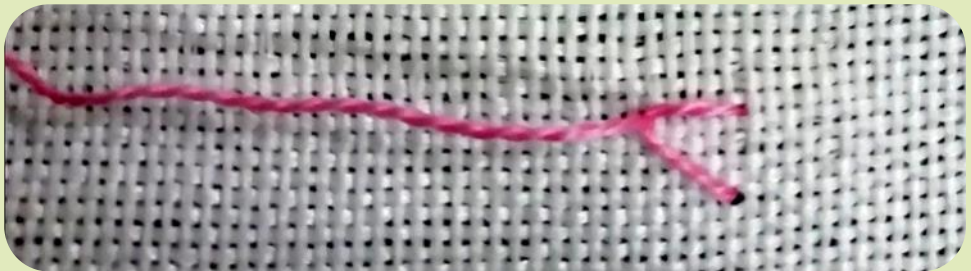

برای ایجاد حلقه های بعدی طبق همین روش اول نخ را یکبار به دور سوزن پیچیده و حلقه بعدی را با فاصله کمی از خارج حلقه قبلی شروع می کنیم.

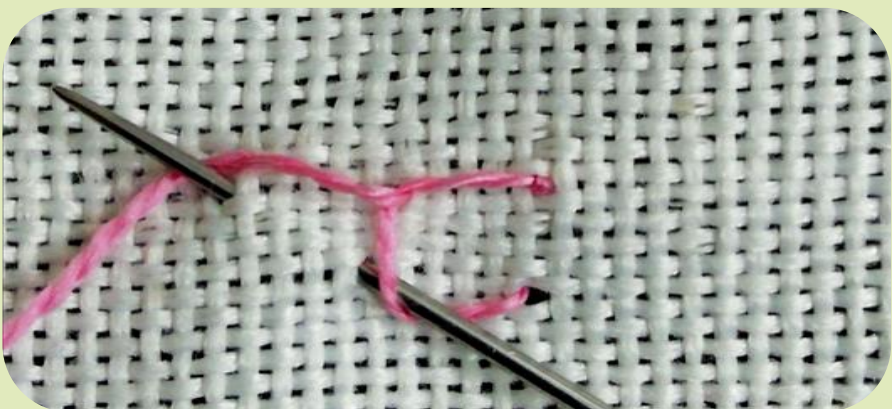

از دوختهای حلقوی:

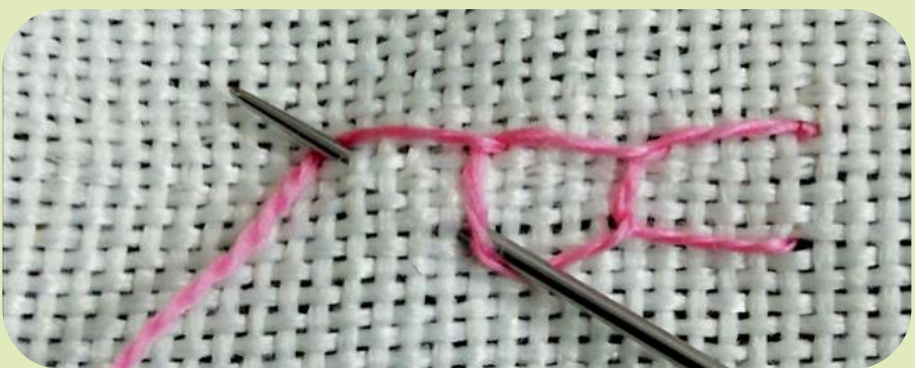
۱۰- زنجیره رومی

این دوخت هم بین دو خط فرضی موازی اجرا می‌شود. برای شروع یک بست عمودی در شروع دو خط فرضی می‌زنیم اما نخ را کمی شل کرده و از داخل آن سوزن را از پارچه بیرون می‌آوریم (باید بر روی خط بالایی سوزن را خارج کنیم).

مطابق آنچه در عکس می‌بینید عمل نمایید. یعنی سوزن را از داخل اولین حلقه ایجاد شده از روی خط پایین به داخل پارچه برده و به صورت اریب از روی خط بالایی خارج می‌کنیم و انتهای نخ را به زیر سوزن حلقه می‌کنیم.

از این پس مرحله قبل را به تداوم تا انتهای کار ادامه می‌دهیم به طوری که نمایی چهار گوش مانند و نردبانی از دوخت ایجاد می‌شود.

